

FIRAT ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

SAYI : 1

ELAZIG -1996

KUR'AN-I KERİM'E GÖRE AHİRET İNANCI

GİRİŞ:

Bilindiği gibi dinimizin imân esaslarından birisi de âhiret gününe inanmaktır. Yaratılan her şeyin bir ömrü olduğu gibi, bu dünyanın da bir ömrü vardır. Yüce Rabbimiz dilediği kadar onun varlığını sürdürecektir. Bu âlem ve üzerindeki bütün varlıklar belirli bir zaman için yaratılmıştır. Bir gün gelecek ne bu âlemden ve ne de üzerindeki yaratılmışlardan bir eser kalacak, kâinattaki bu mükemmel nizam bozulacaktır. Daha sonra âhiret denilen âlem başlayacaktır.

Ahiret inancı, hak dinlerin hepsinde de mevcut olan ve bütün peygamberler tarafından teyid edilmiş bir esastır. Bu inanç, Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın varlığının ve birliğinin bir tamamlayıcısı olarak yer almıştır. Dolayısıyla biz bu araştırmamızda âhiret gerçeğini ve âhiretle ilgili meseleleri ele alıp, Kur'an-ı Kerim ışığında açıklamaya çalışacağız.

A- Lügavî Yönden Ahiret Kavramı:

Ahiret, Arapça bir kelime olup, "EHR" kökünden gelmektedir. "Son, sonra gelen, sonraki" anlamlarında, sıfat olan "âhir" kelimesinin müennesidir.

Kur'an-ı Kerim'de "âhiret günü", "âhiret yurdu" gibi isimlerle isimlendirilen âhiret; kıyâmetle birlikte başlayan yeni hayata verilen

Yrd.Doç.Dr
H.Mehmet
SOYSALDI

F.Ü. İlahiyat Fak.
Tefsir Anabilim Dalı
Öğretim Üyesi

genel bir isimdir. Bu dünya hayatından sonra başlayacak olan yepyeni bir hayattır ki, mü'minler buna kesinlikle imân ederler. Nitekim Yüce Allah bu hususta; "Onlar, sana indirilenlere, senden önce indirilenlere ve âhiret gününe imân ederler." buyurmaktadır.⁽¹⁾

Bu dünyaya neş'e-i ûlâ (ilk yaratma), âhirete ise neş'e-i sâniye (ikinci yaratma) denir.⁽²⁾

B- Kur'an'da Ahiret Kavramı:

Daha önce de zikrettiğimiz gibi lügatta "son, sonra gelen, sonraki" anlamlarına gelen "âhiret" kelimesi, Kur'an terminolojisinde bazen "âhiret yurdu" anlamında "ed-Dâru'l-Ahira" şeklinde geçer. İşte "âhiret" kelimesi, Kur'an'da hem âhiret yurdu için hem de âhiret hayatı için kullanılır. Yani, gerek insanın ölümötesine sarkan varoluşunun zaman ve mekanı, gerekse ölümötesine ait inancı ifade için "âhiret" kelimesi kullanılmıştır.⁽³⁾

Kur'an-ı Kerim'de "âhiret" kelimesinin lügavî mânâda kullanıldığı âyetler vardır. Meselâ;

هو الأول والآخر

"O, ilktir (kendinden önce hiçbir varlık yoktur), sondur (kendinden sonra bir varlık yoktur)"⁽⁴⁾

فله الآخرة والأولى

"Son da, ilk de (âhiret de, dünya da) Allah'ındır."⁽⁵⁾ Bu iki âyette de kelime, tam olarak lügavî anlamda "evvel" kelimesinin zıddı olarak kullanılmıştır. Ancak kelimenin, yine Kur'an kavram bütünlüğü içerisinde lügavî anlamına hemen hemen tamamı ile zıt bir anlam kazanmış olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz. Buna göre, âhiret kavramı, Kur'an öğretisinde; "insanın ölümünden sonraki ebedî, sonu olmayan, gelecekteki hayatını" ifade etmektedir. Ahiret kişinin ölümü ile, başka

1 Bakara, 2/4.

2 Râğib el-İsfehânî, el-Müfredât fi Garibi'l-Kur'an, s.13, 14.

3 Bkz., Bakara, 2/4; Nisâ, 4/38.

4 Hadid, 57/3.

5 Necm, 53/25.

bir deyişle dünyadaki hayatının sona ermesiyle başlayan yeni, ancak bu defa sonsuz bir hayat dönemidir. Teknik anlamda ise, "dünyadaki davranışların ceza ve mükâfaatının görüldüğü, zaman ve mekanı" ifade etmek için Kur'an'da "ed-Dâru'l-Ahira" ibâresi veya kısaca "el-Ahirâ" kelimesi kullanılmaktadır.⁽⁶⁾ Bu mefhum, dünya hayatının "el-Hayatü'd-Dünya" bu anlamda mukabili olan gelecekteki hayata işaret etmektedir.

Konunun doktrinel tarafı ise, Kur'an'da çoğunlukla "el-Yevmü'l-Ahir" ibâresi ile ifade edilmektedir. Başka bir deyişle, âyetlerde bu ibâre, daha çok imân söz konusu olduğu zaman kullanılmaktadır. İşaret ettiğimiz bu âyetlerin konusu, "Allah" ve "âhiret"e inanılıp inanılmamasıdır.

Kur'an'da âhiret ve âhiretle ilgili zikredilen hususlar genellikle gayba ait olan konulardır. Bu hususları akıl, deney veya pozitif bilimlerle açıklamak mümkün değildir. Ahirete imân hakkındaki temel bilgi vahye dayanmaktadır. Kur'an ve hadislerin bu husustaki işaret ettiklerinin tamamına imân etmek zorundayız. Aksi halde şu âyet-i kerimede belirtildiği gibi âhireti veya onun temel unsurlarından birini inkâr etmek sâhibini küfre götürür: "... kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve kıyâmet gününü inkâr ederse tam manasıyla sapmıştır."⁽⁷⁾

Kur'an-ı Kerim âhireti -gelecekteki ebedî hayatı- anlatırken başka kelimeler de kullanmıştır. Bunlar, "el-Yevm", "es-Sâ'a", "el-Hâkkatü", "el-Kâriatü" ve "el-Vâkıatü" gibi kelimelerdir. Şimdi bu kelimelerin âyetlerde nasıl kullanıldığını örneklerle görelim:

a) "Yevm" Kelimesinin Kullanılması:

"O gün her nefis, yaptığı her hayrı hazır bulacaktır; işlediği her kötülüğü de."⁽⁸⁾

يوم تجد كل نفس ما عملت من خير محضرا

6 Bkz., Nahl, 16/30; Bakara, 2/94; A'râf, 7/169; İbrahim, 14/27.

7 Nisâ, 4/136.

8 Al-i İmrân, 3/30.

يا أيها الذين آمنوا أنفقوا مما رزقناكم من قبل أن يأتي يوم لا بيع فيه

"Ey inananlar! ne alışverişin, ne dostluğun ve ne de iltimasın olmadığı gün gelmezden önce, size verdiğimiz rızıktan (Allah için) harcayın..."⁽⁹⁾

يوم تبدل الأرض غير الأرض والسموات وبرزوا لله الواحد القهار

"O gün yer başka yere, göklerde (başka göklere) değiştirilir. Hepsi, tek ve kahredici Allah'ın huzurunda durur."⁽¹⁰⁾

يومئذ يود الذين كفروا وعصوا الرسول لو تسوى بهم الأرض

"O gün, inkar edip peygambere başkaldırmış olanlar, yerle bir olmayı ne kadar isterler..."⁽¹¹⁾

من يصرف عنه يومئذ فقد رحمه

"O gün, kim azaptan alıkonursa, şüphesiz o kimse rahmete erişmiştir..."⁽¹²⁾

الملك يومئذ الحق للرحمن وكان يوما على الكافرين عسيرا

"İşte o gün, gerçek mülk, Rahmân'ındır. (bütün hükümrânlık yalnız O'na aittir) ve o (gün), kâfirler için çetin bir gündür."⁽¹³⁾

Yevm kelimesi, Kur'an'da bazen de çeşitli kelimelere izâfet edilerek kullanılır:

لا أقسم بيوم القيامة

"Kıyâmet gününe andederim"⁽¹⁴⁾

O gün, hesap günüdür:

9 Bakara, 2/254.

10 İbrahim, 14/48.

11 Nisâ, 4/42.

12 En'âm, 6/16.

13 Furkân, 25/26.

14 Kıyâme, 75/1.

إن الذين يضلون عن سبيل الله لهم عذاب شديد بما نسوا يوم الحساب

"... Allah'ın yolundan sapanlara, hesap gününü unuttuklarından dolayı onlara çetin azap vardır"⁽¹⁵⁾

هذا ذكر وإن للمتقين لحسن مآب جنات عدن مفتحة لهم الأبواب

متكئين فيها يدعون فيها بفاكهة كثيرة وشراب وعندهم قاصرات الطرف أتراب هذا

ما توعدون ليوم الحساب...

"Bu bir hatırlatmadır. Muttakîler için güzel bir gelecek vardır: Kapıları kendilerine açılmış adn cennetleri. Orada (koltuklara) yaslanarak bir çok meyve ve içki isterler. Yanlarında da bakışlarını yalnız (kocalarına) diken (kendileriyle) yaşıt dilberler vardır. İşte hesap günü için size söz verilen budur."⁽¹⁶⁾

O gün feth günüdür:

قل يوم الفتح لا ينفع الذين كفروا إيمانهم ولا هم ينظرون

"De ki : " Fetih günü (gelince, şimdi) inkâr edenlere (o zaman) inanmaları fayda vermez ve kendilerine mühlet de verilmez."⁽¹⁷⁾

O gün Cem' (toplantı) günüdür:

وكذلك أوحينا إليك قرآنا عربيا لتنذر أم القرى ومن حولها وتنذر يوم الجمع لا ريب فيه

فريق في الجنة وفريق في السعير

"Biz sana böyle Arapça bir Kur'an vahyettik ki, kentlerin anası (Mekke)'yi ve çevresinde bulunanları uyarasın; (vukû'unda) asla şüphe bulunmayan toplanma gününe karşı uyarasın. (o gün), bir bölük cennette, bir bölük ateştedir."⁽¹⁸⁾

15 Sâd, 38/26.

16 Sâd, 38/49,53.

17 Secde, 32/29.

18 Şûrâ, 42/7.

O gün, Din (cezâ) günüdür:

مالك يوم الدين

"Din gününün sâhibidir."⁽¹⁹⁾

فإننا هي زجرة واحدة فإذا هم ينظرون وقالوا ياويلنا هذا يوم الدين

" O, sadece korkunç bir sesten ibarettir. Hemen onlar (dirilmiş olarak) bakıyorlardır. Vah bize bu din (ceza) günüdür derler."⁽²⁰⁾

O gün, hurûç (kabirlerden ölülerin çıkış) günüdür.

يوم يسمعون الصيحة بالحق ذلك يوم الخروج

"O gün (İnsanlar) o çağırıcıyı gerçek olarak duyarlar. İşte bu (dirilip) çıkış günüdür."²¹

O gün, Telâk (buluşma, karşılaşma) günüdür:

رفيع الدرجات ذو العرش يلقي الروح من أمره على من يشاء من عباده لينذر يوم

التلاق

"Dereceleri yükselten; arş'ın sahibi (Allah), emrinden olan ruhu, kullarından dilediğine indirir ki buluşma, karşılaşma gününe karşı (insanları) uyarısın."⁽²²⁾

O gün, Tenâd (Çağırışma) günüdür:

ويا قوم إني أخاف عليكم يوم التناد

"Ey kavmim, sizin için o çağırışma gününden korkuyorum."⁽²³⁾

O gün, Azife (kıyâmet) günüdür:

19 Fâtiha, 1/3.

20 Sâffât, 37/19,20.

21 Kâf, 50/42.

22 Mü'min, 40/15.

23 Mü'min 40/32.

وأنذرهم يوم الآزفة إذ القلوب لدى الحناجر كاظمين ما للظالمين من حميم ولا شفيع يطاع

" Onları âzife günü ile uyar. Zira (o gün), yürekler (korkudan âdeta yerinden sökülüp) gırtlaklara dayanmıştır; (kederlerini) yutkunur dururlar. Zâlimlerin ne bir dostu, ne de sözü tutulan bir şefaatchileri vardır."⁽²⁴⁾

O gün, teğâbün (davranıştaki kusurların ortaya konduğu) gündür:

يوم يجمعكم ليوم الجمع ذلك يوم التغابن ...

" Sizi cem (toplanma) gününde bir araya getirdiği gün, işte o gün teğâbün günüdür."⁽²⁵⁾

O gün, hasret (pişmanlık, yakınma) günüdür:

وأنذرهم يوم الحسرة إذ قضي الأمر وهم في غفلة وهم لا يؤمنون

" Onları hasret gününe karşı uyar ki, o zaman kendileri (her şeyden) habersiz bir halde inanmamakta ısrar ederlerken iş bitirilmiş olur."⁽²⁶⁾

Yukarıda zikrettiğim âyet-i kerimelerde görüldüğü gibi, sözlükte "gün" anlamına gelen "el-yevm" kelimesi, Kur'an konteksi içerisinde farklı bir anlam kazanmıştır.⁽²⁷⁾

Gerçekten de bu siyâk-sibâk içinde, "yevm" kelimesi dünya hayatının sonunda vuku' bulacak olayların zamanını ifade etmektedir. Kur'an'da gelecek hayata ait bu zaman birimi önemine binaen altı çizilerek anlatılmaktadır. Çünkü Kur'an'da sözü edilen zaman, insan varlığı için bir dönüm noktası olarak görülmektedir. O günde mutlak olarak karar verme yetkisi Allah'a ait olacaktır. Öyle ise insan bu vaktin önemini çok iyi kavramalı ve ona göre şimdiden hazırlık yapmalıdır.

24 Mü'min, 40/18.

25 Teğâbün, 64/9.

26 Meryem, 19/39.

27 Bkz., Râğıb el-İsfehâni, a.g.e, s.247.

b) "es-Sâ'a" Kelimesinin Kullanılışı:

Kur'an-ı Kerim'de âhireti ifade eden başka bir kelime de "es-Sâ'a" kelimesidir. Bu kelimenin özelliği birçok ayette de ifade edildiği gibi, bünyesinde ânîlik fikri taşımasıdır. Dolayısıyla Kur'an'ın da ifade ettiği gibi kıyâmet ânîden kopacaktır. Yüce Allah'ın buyurduğu gibi bu anın gerçekleşeceği zamanı Allah'tan başka hiç kimse bilemez:

يسألك الناس عن الساعة قل إنما علمها عند الله وما يدريك لعل الساعة تكون بي

"İnsanlar sana (kıyâmet) saat(in)den soruyorlar. De ki: O'nun bilgisi Allah'ın yanındadır. Ne bilirsin? belki o saat yakın olur."⁽²⁸⁾

c) "el-Hâkkâtü" Kelimesinin Kullanılması:

الحاقة ما الحاقة وما أدراك ما الحاقة

"Gerçekleşen (el-Hâkkâtü) nedir o gerçekleşen? Gerçekleşenin ne olduğunu nerden bileceksin?"⁽²⁹⁾

d) "el-Kâriatü" Kelimesinin Kullanılması:

"(Başlara) çarpan, (yüreklere hoplatan) hâdise; Nedir o çarpan hâdise? O çarpan hâdisenin ne olduğunu, sen nereden bileceksin?"⁽³⁰⁾

e) "el-Vâkıatü" Kelimesinin Kullanılması:

إذا وقعت الواقعة ليس لوقعتها كاذبة خافضة رافعة

"Olacak vâkıa olduğu zaman, onun oluşunu yalanlayacak kimse çıkmaz. O alçaltıcı, yükselticidir."⁽³¹⁾

Kur'an-ı Kerim'in âhîret konusunu işlerken kullandığı üslûpta dikkatleri çekici bir yön bulunmaktadır. Söz konusu âhîret olaylarının anlatımı sırasında diğer anlatımlardan farklı bir ifade ve anlatım biçimi kullandığı hemen hissedilebilmektedir. Çoğunlukla ilk dönemde gelen vahiylerle ait olan bu üslûba ait ifadeler kısa fakat anlam bakı-

28 Ahzâb, 33/63; Ayr. Bkz., Yusuf, 12/107; Lokman, 31/34; Zuhuf, 43/85.

29 Hâkkâ, 69/1-3.

30 Kâria, 101/1-3.

31 Vâkıa, 56/1-3; Ayr. Bkz., Kehf, 18/21.

mından yüklü ve gerilimlidir. Kur'an, muhatabı etkileyebilmek onun dikkatini çekebilmek için yalın ifadeler yerine sanatlı bir üslûbu seçer. Vahiy bu üslûpla muhatapta vicdânî tepkiler uyarır, onun iç hayatında bir hareketlenme meydana getirir.⁽³²⁾ İşte Kur'an 'da âhiretle ilgili manzaralar da, bu üslûp ile ele alınmıştır. Haberden inşâya, tavsiften konuşmaya geçilir ve muhatap kendini sanki olayların cerayan ettiği sahne içinde bulur. Kur'an bu dünyada muhataba va'd ettiği âhret âlemini anlatmıştır. Kur'an dilinde bu âlem, sanki bizzat muhatabın gördüğü bir resim, adeta bir canlı, bir şahıs haline gelmiştir. Böylece bu ayetleri okurken, muhatap kâh son derece heyecanlanır, kâh tüyleri ürperir, kâh korkuyla dolar, kâh huzur ve güven duyar, kâh ateşin yalımları ile sarılır, kâh cennetin latif rüzgarlarını hisseder. Böylece va'd edilen günün gelmesinden önce, onu bu dünyada tanır.⁽³³⁾ Kur'ân'da âhret için böyle sözünü ettiğimiz türden sanatlı bir üslûbun kullanılmasının başka bir sebebi de; dünya âleminde iken farklı, henüz bilmediği bir âlemi muhataba anlatma zarureti olabilir. Bilindiği gibi, âhret gerek fizikî, gerek sosyal ilişkileri alt üst ederek gelir ve insanın yaşayacağı yeni ortama kendi düzenini getirir. Bu yeni âlem dünya hayatından farklı olarak, zaman, mekan gibi boyutları değiştirerek gelecektir.

Dünya ötesi ya da olağan üstü şartlarda meydana gelecek olayların, olağan bir ortamda, dünyada yaşayan muhataplara anlatılıyor olması, her zamankinden farklı bir anlatım tarzını gerekli kılabilir. Yine bunun başka bir tezahürü de üslûpta teşbih sanatının sıklıkla kullanılmasıdır. Ahiretteki nimetler dünya nimetlerine benzetilir. İbn Kuteybe'ye göre âhret nimetleri dünyadakinden çok farklı olsada muhatabın bildiği nimetlere benzetilerek anlatılmalıdır.⁽³⁴⁾ İbn Abbas ise âlemler arasındaki farka ilişkin olarak şunu söyler : "Dünyada sadece cennette olan şeylerin isimleri vardır." ⁽³⁵⁾

Kur'ân'ın âhret olaylarını tasvir ederken dikkati çeken diğer bir husus da gelecekteki meydana gelecek olayları mâzî (diligeçmiş) bir

32 Kutûb, Seyid, Kur'an'da Kıyâmet Sahneleri Cennet, Cennet, Trc: Süleyman Ateş, Ankara, Trs, s.13.

33 Kutup, a.g.e., s.49 vd; Derveze, İzzet, Kur'ân Cevap veriyor, Trc: Abdullah Baykal, İst, 1988, s.327 vd.

34 İbn Kuteybe, ed-Dîverî, Te'vilü Müşkil'l-Kur'ân, Kâhire 1973, s.80.

35 İbn Kuteybe, a.g.e., s.80; Ayr. Bkz., Derveze, a.g.e.. s.321.

üslupla anlatmasıdır. Kur'ân'ın bu üslubu kullanmadaki amacı; muhabata, âhiretle ilgili gelecekteki meydana gelecek olayların gerçekleşmesinin kesinliğini ifade etmektir.

C- Kur'an'da Ahiret Ahvâli:

Bu alemin ve varlıkların yok olması (kıyâmet), insanların yeniden dirilmesi (ba's), sorgulama, amellerin hesaba çekilmesi, haşr, şefaat, mîzân, cennet, cehennem gibi hususlar âhiret âleminin meselelerindedir. Şimdi Kur'an ışığında bu hususları açıklayacağız.

a) Kıyâmet:

Ahiret âlemi İsrâfil'in "sûr" denilen ve mahiyeti bizce bilinmeyen bir şeyi üfledikten sonra meydana gelecek çok şiddetli bir gürültü ile başlayacağı bildirilmektedir. "Nefha-i Ulâ" da denilen bu olayla birlikte göklerde ve yerde bulunan tüm canlılar ölecek, bu suretle dünyanın durumu değişecek, göklerin düzeni bozulacak, yer yerinden oynayacak her şey alt üst olacak, bu merhaleden sonra bambaşka bir âlem vücuda gelecektir. Ebedî hayatın başlangıç noktasını teşkil eden uhrevî âlemin meydana gelişindeki bu fevkalade olayı, kıyâmet hâdisesini, Kur'an-ı Kerim Tekvir suresinde: "Güneş büzüldüğü..., yıldızlar kararır döküldüğü..., dağlar yürütüldüğü..., on aylık gebe develer başı boş bırakıldığı..., vahşî hayvanlar bir araya toplandığı..., denizler kaynatıldığı..., nefisler çiftleştirildiği..., (ruhlar bedenlerle yahut amelleriyle birleştiği), diri diri toprağa gömülen kızın hangi günahla öldürüldüğünün sorulduğu..., (amel) defterleri açılıp yayıldığı..., gök sıyrılıp açıldığı..., cehennem alevlendirildiği..., cennet yaklaştırıldığı zaman..."⁽³⁶⁾ diyerek en çarpıcı bir şekilde tasvir ettikten sonra şu ikaz ve hatırlatmalarda bulunmaktadır.

"Allah ki, O'ndan başka tanrı yoktur. Sizi, vukuunda asla şüphe olmayan kıyâmet gününde bir araya toplayacaktır..."⁽³⁷⁾ "Sûr'a üflenir, göklerde ve yerde olanlar ölür. Ancak Allah'ın dilediği kalır..."⁽³⁸⁾

"Ey insanlar, Rabbinizden korkun, çünkü (kıyâmet) saatinin depremi, cidden korkunç bir şeydir. Onu gördüğünüz gün, her emzi-

36 Tekvir,81/1-13

37 Nisâ, 4/87

38 Zümer,39/68

ren, emzirdiğini unuttur; her gebe yükünü bırakır; insanları sarhoş görürsün, oysa sarhoş değıllerdir ama Allah'ın azâbı şiddetlidir."⁽³⁹⁾ "O gün insanlar yayılmış döşek, dağlar atılmış yün gibi olur."⁽⁴⁰⁾ "Cansız sandığın dağları (o gün), bulut gibi yürüyor görürsün."⁽⁴¹⁾ "O gün göğü, kitapların sahifelerini dürer gibi düreriz, ilk yaratmaya başladığımız gibi tekrar onu iade ederiz. Bu bize bir va'd olsun. Muhakkak biz bunu yapacağız."⁽⁴²⁾

Melekler'de dâhil olmak üzere⁽⁴³⁾ "her şey helak olacaktır, ancak O'nun zâtı bâkî kalacaktır. Hüküm O'nundur ve O'na döndürüleceksiniz."⁽⁴⁴⁾ "Sonra tekrar Sûr'a üflenir, birden onlar kalkarlar, bakarlar (bekleşirler)."⁽⁴⁵⁾ Bu kalkma ve bekleşme, âhîret hayatının başlangıç noktasıdır. Bundan sonra meydana gelen olaylara, uygulanan işlemlere âhîret ahvâlî denilmektedir. İkinci "nefha" ile başlayıp sonsuz olarak devam edecek olan zaman içerisinde haşir, mizan, şefaât, sırat ve nihâyet, ehl-i cennetin cennete, ehl-i cehennemine ise cehenneme gidışleri gerçekleşecektir.

Birinci Sûr ile ikinci Sûr arasında geçen ve bizce bilinmeyen zamana da "berzah" âlemi denilmektedir.⁽⁴⁶⁾

b) Ba's (Yeniden Diriliş) :

Ebedî hayat olan âhîret hayatını yaşamak için insanın, öldükten sonra dirilmesi gerekir. Kur'an-ı Kerim'de bu husus hakkında vârid olan âyetlere göre tekrar dirilme muhakkak olacaktır.

İsrâfil'in ikinci defa sûra üflemesi ile kabirlerinde bulunan ve bazı nedenlerle kabre konulamayan⁽⁴⁷⁾ tüm insanlar ile sâir canlılar, bir

39 Hac, 22/1-2

40 Kâria, 101/4

41 Neml, 27/88

42 Enbiyâ, 21/104

43 Bkz., et-Taberî, XXIV,19

44 Kasas, 28/88

45 Zümer, 39/68

46 Mehmet Vehbi, Akâid-i Hayriyye Tercemesi, Ahmed Kâmil Mat. 1340, s.128

47 Kabirden murat, dünya ile âhîret arasında ölünün geçirdiği zaman ve mekan demek olduğundan, kabir hayatında toprağın altına defnolunmak şart değildir. Dolayısıyla ölü boğulsa da, yansa da, hayvanlar tarafından yense de yine kabirdeki azabı ve nimeti tadacaktır, hayat bulacak ve haşir olunacaktır. Bkz., Aliyyü'l-Kârî, a.g.e, s.128.

tohumun yeşermesi, bir tomurcuğun filizlenmesi gibi⁽⁴⁸⁾ dirilecek ve buldukları yerlerden kalkacaklardır. Bunda asla şüphe edilmez. Çünkü âhirete iman, öldükten sonra dirilmeyi kabul etmekle tamamlanır. "Ba'sü ba'de'l-mevt" in hak olduğunu, yoktan var edildiğini bilen her akli başında kişi kabul eder. Zîrâ yoktan var eden Allah için, ölmüş olanı diriltmenin zor olmayacağını bilir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de bu konuda tereddütü olanlar, hatta Übey b. Halef gibi bir kemik parçası elinde olduğu halde Peygamberimize gelip, "bu çürümüş kemikleri kim diriltecek?" diyenler için bir çok delil bulunmaktadır. İşte onlardan bir kaçı:

" İnsan, bizim kendisine nasıl bir nutfe (sperm) den yarattığımızı görmedimi ki, şimdi apaçık bir hasım kesildi? Kendi yaratılışını unutarak bize bir mesel verdi: "Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek?" dedi. De ki: "Onları ilk defa yaratan diriltecek. O, her yaratmayı bilir. O size ağaçtan ateş yaptı da siz ondan yakıyorsunuz. Gökleri ve yeri yaratan, onların benzerlerini yaratamaz mı? Elbette yaratır. O, çok bilen yaratıcıdır. O'nun işi, bir şeyi(n olmasını) istedi mi ona, sadece "ol" demektir, hemen oluverir." ⁽⁴⁹⁾ "Gökleri ve yeri yaratan, bunları yaratmakla yorulmayan Allah'ın, ölüleri diriltmeye de kâdir olduğunu görmediler mi? Evet O, her şeyye kâdirdir." ⁽⁵⁰⁾

" Görmediler mi Allah nasıl yaratmayı başlatıyor, sonra onu iâde ediyor (dönüp yeniden yaratıyor). Bu, Allah'a göre kolaydır. De ki: Yeryüzünde gezin, bakın yaratmağa nasıl başladı, sonra Allah, son yaratmayı da yapacaktır. Çünkü Allah, her şeyi yapabildir." ⁽⁵¹⁾ "İnsan neden yaratıldığına bir baksın. Atılan bir sudan yaratıldı. Bel ile kaburga kemikleri arasından çıkan (bir sudan). O (Allah), onu tekrar döndür(üp yarat)mağa kâdirdir." ⁽⁵²⁾

"Ey insanlar, eğer öldükten sonra dirilmek için kuşkuda iseniz (bilin ki) biz sizi (önce) topraktan, sonra nutfe (sperma)dan, sonra alaka (embrio)dan, sonra, yaratılışı belli belirsiz bir çiğnem et parçasından yarattık ki, size (kudretimizi) açıkça gösterelim. Dilediğimizi belirtmiş bir süreye kadar rahimlerde tutuyor, sonra sizi bir bebek ola-

48 Kâf, 50/9-11.

49 Yâsin, 36/77-82.

50 Ahkaf, 46/33.

51 Ankebut, 29/19-20.

52 Târik, 86/5-8.

rak çıkarıyoruz. Sonra güç (ve kabiliyetler)inize ermeniz için (sizi büyütüyoruz). İçinizden kimi (henüz çocukken) öldürülüyor, kimi de en kötü çağına (ihtiyarlığa) itiliyor ki, bilirken bir şey bilmez hâle gelsin (çocukluğundaki gibi vücutça ve akılca güçsüz bir duruma düşsün). Yeri de kurumuş, ölmüş görürsün. Fakat biz onun üzerine su indirdiğimiz zaman harekete geçer, kabarıp ve her güzel çiftten bitirir."⁽⁵³⁾ "O ki rüzgarlara rahmetinin önünde müjdeci gönderir. Nihâyet onlar, ağır ağır bulutları yükleyince, onu ölü bir ülkeye yollarız; onunla su indirir ve türlü türlü meyvalar çıkarırız. İşte ölüleri de böyle çıkaracağız. Her halde bundan ibret alırsınız."⁽⁵⁴⁾ "Allah, rüzgârları gönderir, bulutu kaldırır, sonra onu gökte dilediği gibi yayar ve parça parça eder; arasında yağmurun çıktığını görürsün. Derken, onu kullarından dilediğine uğrattınca hemen sevinirler. Halbuki onlar yağmurun kendilerine indirilmesinden önce umutsuz idiler. Allah'ın rahmetinin eserlerine bak ki, nasıl yeri ölümünden sonra diriltiyor? Şüphe yok ki, O, ölüleri de diriltecektir, O her şeye kâdirdir."⁽⁵⁵⁾

"Allah'tır ki, gönderdiği rüzgârlar bir bulut kaldırırlar, derken biz onu (kurumuş) ölü bir ülkeye süreriz, onunla, ölümünden sonra arzı diriltiriz. İşte (ölülerin) diriltirilip kalkması da böyledir."⁽⁵⁶⁾ "Üstlerindeki göğe bakmadılar mı, onu nasıl yaptık, süsledik, hiç bir çatlağı yoktur. Arzı nasıl yaydık, ona sağlam dağlar attık, onda her güzel çifti bitirdik! (Bütün bunları) Allah'a yönelen her kulun, gönül gözünü açmak için ve (ona) ibret vermek için (yaptık). Gökten bereketli bir su indirdik, onunla bahçeler ve biçilecek tane(li ekin)ler bitirdik. Kullara rızık olması için, birbirine girmiş kat kat tomurcukları olan yüksek hurma ağaçları yetiştirdik. Ve o su ile, ölü bir memlekete can verdik. İşte (kabirlerden) çıkış da böyledir. Onlardan önce Nuh kavmi, Res halkı ve Semûd (kavmi)de yalanlamıştı. Ad, Fir'avn ve Lut'un kardeşleri (yani kavmi), Eyke halkı ve Tubba' kavmi, bütün bunlar peygamberleri yalanladılar, (böylece) uyardığım (azabımı) hak ettiler. İlk yaratma ile yorulup âciz mi kaldık ki (yeniden yaratamayalım?). Doğrusu onlar yeni bir yaratma konusunda kuşku içindedirler."⁽⁵⁷⁾

53 Hac, 22/5-7.

54 A'râf, 7/57.

55 Rum, 30/48-50.

56 Fâtır, 35/9.

57 Kaf, 50/6-15.

"O Allah ki, gökleri, görebileceğiniz bir direk olmadan yükseltti, sonra Arş üzerine istivâ etti (bütün kâinâtın yönetimine hâkim oldu), güneşi ve ayı idaresine boyun eğdirdi. Hepsi belli bir süre için akıp gitmektedir. İşi düzenler, âyetleri açıklar ki, Rabbinizle karşılaşacağınıza kesin olarak inanmanız. O'dur ki arzı uzattı, orada sâbit dağlar ve ırmaklar varetti, orada bütün meyvalardan iki çift yarattı. Geceyi gündüzün üzerine örtüyor. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için âyetler vardır. Arzda birbirine komşu kıtalar (toprak parçaları), üzüm bağları, ekinler, çatalı ve çatalsız hurmalıklar vardır; bunların hepsi bir su ile sulanır ama ürün(lerin)de bunları, birbirinden üstün yapıyoruz. Şüphesiz bunda aklını kullanan bir kavim için âyetler vardır. Eğer şaşacaksan, onların şu sözlerine şaşmak lâzım: "Biz toprak olduğumuz zaman mı, biz mi yeniden yaratılacağız?" İşte onlar, Rablerini inkâr edenlerdir. Ve onlar orada (cehennemde) ebedî kalacaklardır."⁽⁵⁸⁾

"İnsan başı boş bırakılacağını mı sanır? Kendisi dökülen meniden bir nutfe değil miydi? Sonra kan pıhtısı oldu da (Rabbi onu) yarattı, ona şekil verdi. Ondan iki çifti, erkeği ve dişiye var etti. Şimdi bun(ları yapan Allah)'ın, ölüleri diriltmeğe gücü yetmez mi?"⁽⁵⁹⁾

Kur'an-ı Kerim bu beliğ ve ibret dolu ifâdeler içerisinde akıl sâhibi olanlarla münâkaşasını sürdürmekte ve âhiretin varlığını, öldükten sonra dirilmenin mutlaka olacağını ispatlamaktadır. Fakat bu açık delillere rağmen onu kabullenmeyenlerin bulunduğunu, bulunabileceğini de belirterek onları ölü, sağır, kör olarak nitelemekte ve şöyle demektedir: "(Ey Habibim!), sen, ölülere işittiremezsin, arkalarını dönmüş kaçarlarırken sağırlara da çağrıyı duyuramazsın. Ve sen körleri düşükleri sapıklıklarından vazgeçirip doğru yola döndüremezsin. Sen ancak âyetlerimize inananlara duyurabilirsin ve onlar derhal müslüman olurlar."⁽⁶⁰⁾

c) Haşir:

Haşir, ölülerin tekrar dirilip mahşere çıkarılması, sevk edilmesi demektir. İnsanların mahkeme edilmeleri için toplanacakları yere de mahşer denir. "İnsanlar o gün âlemlerin Rabbi olan Allah'ın huzuruna çıkar"⁽⁶¹⁾ ve uçsuz bucaksız bir meydanda toplanırlar. Bu meydanda,

58 Ra'd, 13/2-5.

59 Kıyâme, 75/36-40.

60 Neml, 27/80,81.

kadınlar da dahil herkes anadan doğma çıırılçıplak haşrolunur. Ama herkes kendi derdiyle meşguldür, birbirine bakamazlar. Zîrâ "o gün kişi kardeşinden, anasından, babasından, eşinden ve oğullarından kaçır. O gün herkes kendi derdine düşer. O gün bazı yüzler aydınlıktır, gülmekte, sevinmektedir. Ve bazı yüzler ise (o gün) tozlanmış ve onları karanlıklar bürümüştür. İşte onlar kâfirler ve fâcirlerdir."⁽⁶²⁾

Kur'an-ı Kerim'de haşır günü, şu şekilde tasvir edilmiştir: "Sûr'a üfürülür; işte bu, geleceği va'dedilen gündür. (O gün) herkes, beraberinde sürücü ve şâhid (iki melek) bulunduğu halde, (mahşere) gelmiştir."⁽⁶³⁾

"O gün bütün insanların bir araya toplandığı bir gündür ve o gün (bütün mahlûkatın) hazır bulunduğu bir gündür."⁽⁶⁴⁾ "Mahşer vaktinde sizi toplayacağı gün, işte o aldatma günüdür..."⁽⁶⁵⁾ Mahşer meydanında herkes bir araya getirilip toplanacak ve yaptıklarının hesabı sorulacaktır. O gün kötülerin aldatıldığı, iyilerin de haklı olduğu ortaya çıkacaktır. Bu zikrettiğimiz âyetteki "yevmü't-teğâbün" ifâdesine "kâr-zarar günü" anlamı da verilmiştir.

O gün Allahu Teâlâ bütün mahlûkata, "bugün mülk kimindir?" diye hitap edecektir. Yüce Allah'ın bu sorusuna hiçbir varlık cevap veremeyecek ve Allah kendi cevap vererek, "mülk, Kahhar olan Allah'ındır" buyuracaktır. Bu hususta Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "O gün, onlar (kabirlerinden dışarı) çıkarlar. Onların hal ve amellerinden hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz. (Allah şöyle buyurur): "bugün mülk kimindir?" (hiç kimse buna cevap veremez ve yine Allah): "Mülk Kahhar olan Allah'ındır" buyurur."⁽⁶⁶⁾

d) Hesap ve Mîzan:

Haşır meydanındaki uzun bekleyişten sonra ilâhî adâletin tecelligâhı olan ve adına "mîzan" denilen büyük mahkeme, (mahkeme-i kübrâ) kurulacaktır. "Kirâmen Kâtibîn" tarafından yazılmış bulü-

61 Mutaffifin, 83/9.

62 Abese, 80/34-42.

63 Kaf, 50/20,21.

64 Hüd, 11/103.

65 Teğâbün, 64/9.

66 Mü'min, 40/16.

nan her kula ait amel defteri, o gün açık ve anlaşılır bir kitap halinde ortaya getirilecektir. "Her nefis yaptığı her hayrı ve yaptığı her kötülüğü (o kitapta) hazır bulur."⁽⁶⁷⁾ "O gün asla zulüm yoktur."⁽⁶⁸⁾ Kim zerre kadar hayır işlerse onu görür ve zerre kadar şer işlerse onu görür."⁽⁶⁹⁾ "Her insanın günahı boynuna vurulacak ve ...kitabını oku, bugün kendi nefsin, kendine hesapçı olarak yeter"⁽⁷⁰⁾ denilecek, arkasından da bazıların ki sağdan, bazıların ki ise soldan olmak üzere herkesin kitabı kendisine verilecektir. "Kitabı sağından verilenler, "alın, kitabımı okuyun, doğrusu ben hesapla karşılaşacağımı sezmiştim zaten" der. (Fakat) artık o, meyveleri sarkmış yüksek bir bahçede memnuniyet verici bir hayat (ortam) içindedir... Kitabı sol tarafından verilen ise "keşke kitabım verilmeseydi, keşke hesabımın ne olduğunu" bilmeseydim, keşke (ölüm işimi) bitirmiş olsaydı. Malım beni kurtarmadı, gücüm, saltanatım benden yok olup gitti der "⁽⁷¹⁾ ve son pişmanlığın fayda vermediğini anlamış olarak cehenneme sevk edilir.

Bu arada çarpıtıldıkları cezaya itirazda bulunanlar, bu cezayı hak edecek kötü bir fiilin olmadığını ileri sürenler de olacaktır. Ancak onların bu itirazlarına karşı kendi âzâları (organları) aleyhlerine şehâdette bulunacaktır: "Allah'ın düşmanları o gün toplanıp hep birlikte cehenneme sevk olunurlar. Oraya vardıklarında kulakları, gözleri ve derileri, yaptıkları hakkında onların aleyhlerine şâhitlik ederler. Derilerine "niçin aleyhimize şehâdet ettiniz?" (derileri), "her şeyi konuşuran Allah bizi konuştu. Sizi de ilk defa O yarattı, yine O'na gönderiliyorsunuz derler."⁽⁷²⁾ İşte o gün insanların ağızları mühürlenir, fakat elleri konuşur, ayakları da yaptıklarına şâhitlik eder.⁽⁷³⁾ "Kendi dilleri, elleri ve ayakları, yapmış olduklarına şâhitlik ettikleri gün, onlar büyük azaba uğrayacaklardır."⁽⁷⁴⁾

"Biz kıyâmet günü için adâletle tartan terâziler koyacağız. Artık hiç kimseye hiç bir suretle zulmedilmeyecektir. Yapılan iş, bir hardal

67 Al-i İmrân, 3/30.

68 Gâfir, 40/17.

69 Zilzâl, 99/7-8.

70 İsrâ, 17/14.

71 Hâkka, 69/19-29.

72 Fussilet, 41/19-21.

73 Yâsin, 36/65.

74 Nur, 24/24.

tanesi ağırlığında da olsa, onu tartıya koyacağız. Amellerin hesabını yapmak için biz yeterliyiz."⁽⁷⁵⁾ "Kıyâmet gününde amellerin tartılması haktır. Kimin iyilikleri kötülüklerinden ağır gelirse işte onlar kurtulanlardır. Kimin de tartıları hafif gelirse işte onlar da, âyetlerimize yaptıkları haksızlık sebebiyle, kendilerine yazık edenlerdir."⁽⁷⁶⁾ "Mîzanda iyilikleri hafif gelenler, kendilerine yazık edenlerdir. Onlar cehennemde kalanlardır."⁽⁷⁷⁾

Çok suratli olarak görülecek bu yargılamada o gün, hiç kimseye asla zulüm yapılmayacaktır.⁽⁷⁸⁾

Kıyâmet gününde hak sahipleri arasında hesaplaşma da olacaktır. Bu husus Hz. Peygamber'in hadisleri ile sâbittir. Nitekim Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır: "Kimin müslüman kardeşinde zulmen alınmış bir hakkı varsa, dînar ve dirhem (paranın) bulunmayacağı kıyâmet gününden önce onunla helallaşsın. Helallaşmadan ölür ise iyi bir ameli varsa, zülmettiği kadarı alınıp hak sâhibine verilir. Eğer yeterince iyiliği yok ise bu defa hak sâhibinin günahı alınır ve hak yiyen zâlime yükletilir."⁽⁷⁹⁾

Bu duruma düşen kişiyi Hz. Peygamber (s.a.v) gerçek müflis (iflâs eden) olarak nitelemekte ve şöyle demektedir: "Müflis kimdir bilir misiniz? Şüphesiz gerçek müflis, kıyâmet gününde Allah'ın huzuruna namaz, oruç ve sadaka gibi iyi amellerle geldiği halde... hak sahiplerine hasenâtı, iyilikleri dağıtılan kimsedir. Eğer bu kişinin iyilikleri tükenir de hak sâhiplerinin hakkını karşılayamazsa (bu defa) onların hataları alınıp hak yiyen zâlimin üzerine yükletilir, sonra da cehenne me atılır. İşte asıl müflis budur."⁽⁸⁰⁾

Aliyyü'l Kârî, "Fıkhü'l-Ekber" şerhinde şöyle diyor: "Bu, insanların haklarını alma konusunda gelen rivâyettir. Hayvanların birbirlerinden hak alması konusunda gelen rivâyette ise, boynuzsuz koyunun boynuzludan hak alacağı beyân edilmiştir. Sonra Allah Teâlâ ona "toprak ol" diyecek ve o da hemen toprak olacaktır. İşte o zaman

75 Enbiyâ, 21/47.

76 Araf, 7/8-9.

77 Mü'minûn, 23/103.

78 Bkz., Gâfir, 40/17; Ra'd, 13/41.

79 Buhârî, K. Mezâlim. 10.

80 Müslim, K. Birr, 60.

imansız kişi "keşke bende toprak olsaydım" diyecek⁽⁸¹⁾ ve böylece durumunun vehâmeti karşısında hayvana imrenecektir. Bu konuya yüce Allah Nebe' suresinde şöyle değinmektedir: "Cebrâil ve meleklerin dizi dizi durdukları gün, Rahmân olan Allah'ın izni olmadan kimse konuşamayacaktır. Konuştuğu zaman da doğruyu söyleyecektir. İşte gerçek gün bu gündür. Dileyen kimse, Rabbine götürecektir bir yol benimser. Sizi, yakın gelecekteki bir azapla uyardık. O gün kişi elleriyle sunduğunu görür ve inkarcı da "keşke toprak olsaydım" der."⁽⁸²⁾

e) Sırat:

Ahret konusunun sonunu oluşturacak olan cennet ve cehennem bahsine geçmeden önce ele alınması gereken konulardan biri de "sırat"³tır. Sırat, Kitap ve Sünnet ile sâbittir. Akâid âlimleri, Meryem Suresinin 71. âyetini sırat için delil olarak kullanmaktadırlar. Ayette şöyle denilmektedir: "İçinizden hiç biri istisnâ edilmeksizin, hepiniz oraya varacaktır. Bu Rabbinin katından kesinleşmiş bir hükümdür."

H.z.Peygamber (s.a.v)'de sırat hakkında şu haberi vermektedir: "Cehennem üstünde bir uçtan bir uca sırat köprüsü kurulur. Ümmetiyle bu sıratı ilk geçen ben olacağım. O gün peygamberlerden başkası konuşmayacaktır. O gün peygamberlerin söyledikleri; "Allahım selâmet ver, Allahım selâmet ver" olacaktır... İnsanlar amelleri sayesinde oradan geçerler. Bir kısmı ameli ile kurtulacak, bir kısmı da cehennemdeki hurma dikenine benzer dikenlere takıldıktan sonra kurtulacaktır."⁽⁸³⁾

Resullullah (s.a.v)'in hadislerinden de anlaşılacağı gibi mü'min ve makbul amel sahipleri, bu köprüden rahatça geçerek cennete giderken, inkârcı ve günahkârlar aşağıya düşeceklerdir. Düştikleri yerden "kâfirler zümre zümre (cehenneme) sevkolunurlar. Oraya geldikleri zaman cehennem kapıları açılır ve muhafızları onlara der ki: "Size Rabbimizin âyetlerini okuyan ve sizi bu gününüzle karşılaşmanız konusunda uyarayan peygamberler gelmedi mi?" Derler ki: "Evet (geldi) fakat kâfirlere azap kelimesi gerçekleşti. Denilir ki: "Cehennem kapılarından oraya ebedî olarak giriniz. "Kibirlenenlerin yeri ne kötüymüş.

81 Aliyyü'l-Kârf, a.g.e., s.209.

82 Nebe', 78/38-40.

83 Buhârî, K.Rikak, 52.

Rablerinden korkanlar da bölük bölük cennete sevkolunurlar. Oraya geldikleri zaman (cennetin) kapıları açılır. Hizmetçileri onlara der ki: "Selâm size (ne) hoşsunuz. Artık oraya ebedî olarak giriniz. (Cennettekiler) derler ki, "bize va'dini yerine getiren ve bizi, dilediğimiz yerde oturacağımız bu cennet yurduna vâris kılan Allah'a hamd olsun. (Allah için) çalışanların ücreti ne güzelmiş"⁽⁸⁴⁾

Sırat köprüsünden geçerken mü'min olduğu halde günahlarının ağırlığı yüzünden cehenneme yuvarlananlar olacaktır. Bu kişiler, dünyada iken Allah'ın emir ve yasaklarına göre yaşayışını, fiil ve hareketlerini düzenlemeyenler imtahanda yeterli notu alamayanlardır. İşte bunlar tembelliklerinin cezasını çekmek üzere cehennemde kalacak, ceza süreleri bitince de cennete gönderileceklerdir. Çünkü imân sâhibi olan herkes, sonunda cennete nâil olacaktır.⁽⁸⁵⁾ Ancak Allah'ı ve O'nun Resûlü olan Hz. Muhammed'i tanımayanın ebediyyen kalacağı yer kesinlikle cehennem olacaktır. Allah'ın âyetlerini, kesin emir ve yasaklarını inkâr eden kimsenin-bir çok iyiliklerin sâhibi olsa dahi, cennete giremeyeceğini Cenab-ı Allah Kur'an-ı Kerim'de bildirmekte ve şöyle buyurmaktadır: "Bunlar o kimselerdir ki, Rablerinin âyetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr etmişlerdi de iyilik olarak yaptıkları bütün amelleri boşa çıkmıştı. Artık onlar için kıyâmet günü hiç bir terâzi tutmaz, amellerine itibar etmeyiz."⁽⁸⁶⁾

f) Şefaât:

Kıyâmet günü Allah'ın dilediği kimselerin cehennem azabından kurtarılmaları için şefaât müessesesi kurulacaktır. Başta peygamberimiz (s.a.v) olmak üzere Allah'ın izin verdiği ehl-i şefaât, kurtulması mukadder olanlara şefaât edeceklerdir.

Bütün peygamberler, azabı kaldırmak veyahut dereceyi yükseltmek için insanlara şefaât edeceklerdir. Ehli sünnete göre âhirette şefaât etmek yalnız peygamberlere mahsus değildir. Alimler, şehidler, sâlihler ve Allah'ın velî kulları da kıyâmet günü şefaât edeceklerdir.

Kıyâmet günü şefaâtçıların şefaât etmeleri için Allah'tan şefaât izninin çıkması gerekir. Yüce Allah'ın izni olmadıkça kimse kimseye

84 Zümer, 39/71-74.

85 Bkz., Müslim, K. İman, 140.

86 Kehf, 18/105.

şefaata edemez. Hatta peygamberler dahi şefaata edemezler.

Kıyâmet günü Allahu Teâlâ, hem şefaata etmek için şefaata edecek olanlara izin verir, hem de kimler hakkında yapılan şefaatin kabul olunacağını bildirir. Şefaata edecek olan ancak bundan sonra şefaata edebilecektir. Bundan önce kimse kimseye asla şefaata edemez. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"... O'nun izni olmadan kendisinin katında kim şefaata edebilir?..."⁽⁸⁷⁾ "O gün Rahman'ın izin verip sözünden hoşlandığı kimseden başkasının şefaati fayda vermez."⁽⁸⁸⁾ "...onlar, (Allah'ın) râzı olduğundan başkasına şefaata edemezler ve O'nun korkusundan titrerler."⁽⁸⁹⁾

Kıyâmet günü kendilerine şefaata izni verilenler ancak mü'minlere şefaata edeceklerdir. İmansız olarak ölenlere hiçbir şefaataçı şefaata edemez.⁽⁹⁰⁾ Çünkü onların cehennem azabından kurtulmaları mümkün değildir. Ahirete imansız olarak göçenler cehennemde ebedî kalacaklardır.

g) Cennet-Cehennem:

Cehennem, âhirette kâfirlerin ve dünyada günah işleyip, âhirette de şefaata edenlerin şefaatine nâil olamayan müslümanların azap görecekları yerdir.

Orada kâfirler ebedî olarak kalıp azap görecekları, müslümanlar ise günahları kadar azap görüp cehennemden çıkarlar ve cennete girerler.

Ahirette iki yer bulunduğunu, bunların cennet ile cehennem olduğunu ve cennete mü'minlerin gireceğini, cehenneme ise kâfirlerin gireceğini, her ikisinde bulurşanların yerlerinde sonsuz olarak kalacaklarını, hem Kur'an-ı Kerim'deki âyetler, hem de bunlar hakkında vârid olan hadis-i şerifler açıktan açığa beyân etmektedir.

Biz burada bu âyetlerden bazılarını zikretmek istiyoruz:

87 Bakara, 2/255.

88 Tâhâ, 20/109.

89 Tâhâ, 20/28.

90 Bâk. Bakara, 2/48; Müddessir, 74/48.

"Yakıtı insanlar ve taşlar olan cahennem ateşinden sakının. O, kâfirler için hazırlanmıştır."⁽⁹¹⁾ "Şüphesiz suçlular cehennem azabında devamlı kalacaklar, azapları hafifletilmeyecektir. Onlar azap içinde kurtuluştan ümit kesmişlerdir. Biz onlara zulmetmedik; fakat onlar kendileri zâlim idiler. (Cehennemin muhâfızlarına): "Ey mâlik, Rabbin bizim işimizi bitirsin, (bizi yok etsin, böyle yaşamaktansa ölmek daha iyidir)" diye bağırıldılar. (Mâlik): "Siz kalacaksınız (hiçbir suretle buradan kurtuluş yok)" dedi."⁽⁹²⁾ "O kâfirler, bölük bölük cehenneme sürülmüşlerdir. Oraya geldikleri zaman, kapıları açılmış, cehennemin bekçileri onlara şöyle demiştir: "Kendi aranızdan, Rabbinizin âyetlerini size okuyan ve sizi bu gününüzle karşılaşacağınız hakkında uyarıcılar gelmedi mi?" "Evet geldi, demişlerdir, ama kâfirlere azab sözü hak oldu." "O halde içinde ebedî kalmak üzere cehennemin kapılarından girin. Kibirli olanların yeri ne kötüymiş!" demişlerdir."⁽⁹³⁾

"Cehennem o (şeytana uya)ların hepsinin buluşma yeridir. Onun yedi kapısı vardır. Her kapıya, onlardan bir bölüm ayrılmıştır."⁽⁹⁴⁾ Cehennem bu âyette buyurulduğu gibi yedi tabakadır. Her tabakanın azabı birbirine uymaz. Herbirinin azabı diğerinden daha şiddetlidir. Herkesin, küfrüne, günahına göre kendisine azap edilir.

Bu cehennemliklere mukâbil, dünyada iken iman eden ve imanlarının icâbı sâlih amellerde bulunanların, âhirette ebedî olarak refah ve saadet içinde yaşayacakları yer cennettir. Cennete girenler, dünyada nefis mücadelesi sonucu yaptıkları işlerin mükâfaatlarını almış olurlar. Nitekim Yüce Allah, cennet ve cennetteki nimetler hakkında şöyle buyurmaktadır:

"O öyle cennettir ki, biz onu kullarımızdan gerçekten muttakî olan kişilere vâris kılacağız."⁽⁹⁵⁾ "İşte bu, sizin yapageldiğiniz iyi amellerinizin sayesinde mirasçı kıldığımız cennettir."⁽⁹⁶⁾ "Rabbinizden bir mağfirete ve genişliği, gökle yerin genişliği gibi olup Allah'a ve elçilerine inananlar için hazırlanmış bulunan bir cennete koşun. İşte bu,

91 Bakara, 2/24.

92 Zuhruf, 43/74-77.

93 Zümer, 39/71,72.

94 Hicr, 15/43,44.

95 Meryem, 19/63.

96 Zuhruf, 43/72.

Allah'ın dilediğine vereceği lütuftur. Allah büyük lütuf sâhibidir."⁽⁹⁷⁾

"İşte mü'minlerin mükâfaatı Rableri tarafından bağışlanma ve altlarından ırmaklar akan, içinde sürekli kalacakları cennetlerdir. Çalışanların ücreti ne güzeldir!"⁽⁹⁸⁾

"(Habibim) inanıp yararlı işler yapanlara, altlarından ırmaklar akan cennetlerin kendilerine âit olduğunu müjdele! Onlardaki herhangi bir meyveden rızıklandırıldıkça: "Bu, daha önce de rızıklandığımız şeydir, (dünyada iken de bu rızıktan yemiştik!)" derler. (Cennetteki bu rızık), onlara, o (dedikleri)ne benzer verilmiştir. Onlar için orada tertemiz eşler de vardır ve onlar orada ebedî kalacaklardır."⁽⁹⁹⁾

Kur'an-ı Kerim'de cennet, cehennem ve orada bulunanların durumlarını anlatan daha çok âyetler vardır. Biz burada bu kadariyle yetinerek, âhret inancının insan hayatına etkisinden bahsetmek istiyoruz.

D-Ahret İnancının İnsan Hayatına Etkisi:

Yaşadığımız bu dünyada, her zaman Allah'ın ve Peygamberlerin emirlerine uyulmadığından, haklı ile haksız doğru ile yanlış birbirine karışabilmektedir. Bu dünyadaki yapılan bazı iyilikler karşılıksız kalabildiği gibi, bazı suçlar da cezasız kalabilmektedir. Bu durumda aklıselim sâhibi bir insan, haklı ile haksızın, doğru ile bâtilin ayırt edildiği, iyiliğe karşı mükâfaat, kötülüğe karşı cezanın verildiği bir günün varlığını zarûrî bulmaktadır. İnsan, kendine zulmedenin bir gün cezasını bulacağına inanmazsa bu dünyanın acılarına dayanabilir mi? Çektiği acıların bir gün dineceğini, mutlu bir hayata kavuşacağını bilirse, hayat mücadelesinde başarılı olabilir mi? Böyle bir inanç olmazsa, insan boş yere yaşamış, boş yere çalışıp, didinmiş olmaz mıydı? Herkesin bu dünyada yaptığı da yanına kâr kalmış olurdu.

Nitekim Yüce Allah; "yoksa sizi boşuna yarattığımızı ve bize döndürülmeyeceğinizi mi sandınız ?"⁽¹⁰⁰⁾ sözüyle insanın bir hiç uğruna veya boşu boşuna yaratılmadığını açıklamaktadır.

97 Hadid, 57/21.

98 Al-i İmrân, 3/136.

99 Bakara, 2/25.

100 Mü'minûn, 23/115

Şüphesiz, âhîret inancı, insanlar için en büyük mutluluk kaynağıdır. Bu mutluluk sadece âhîrette değil, insanın dünyada da huzur kaynağı olur.

Ahîret âlemine inanmayan kimse için ölüm kesin bir sondur. Onun anlayışına göre hayat, dünyadaki 50-60 senelik kısa bir ömürden ibarettir. Halbuki aklîselim sahibi insan mutluluğu, bugün var yarın yok olmakta değil, ebedî olarak yaşamakta görür. Bu bakımdan âhîret inancı olmayan kimse, bu dünyada ne kadar rahat içerisinde yaşarsa yaşasın, bir gün ölüp yok olma korkusundan bir türlü kurtulamaz. Bu korku onu devamlı rahatsız eder. Bazen intiharın, onlar için bir kurtuluş olduğu zannına kapılırlar. Ahîret inancı olan kimse, âhîret hayatında, bu dünyada işlediği işlerin karşılığını göreceğine inanır. Bu sebepten, işlerini Allah'ın emirleri çerçevesinde yapar. Daima O'nun rızasını kazanmaya çalışır. Ne hem cinslerine ne de yaratılmışlara fenalık yapar. Bu dünyada başına gelen felaketlere sabreder. Böylece âhîrete inanan ve orada mutluluğa ermeye çalışan kişinin bu inancı, dünya hayatına da tesir ederek, onun dünyada da iyi ve meşrû' yollarda yürüyen bir insan olmasını temin eder. Ahîrete inanan kimse bir taraftan Allah için ibâdet ve taatını yerine getirirken, bir taraftan da Rabbinin rızasını kazanmak için, O'nun gösterdiği yolda aşk ve şevkle çalışarak hem kendine ve hemde insanlara daha faydalı olur.

Ahîret inancı, en iyi bir oto kontrol sistemi (kendi kendini denetleme) olarak kabul edilebilir. Bu inanca sahip olan kimse kanun ve polis korkusundan uzak olan yerlerde dahi kötü söz ve davranışlarda bulunmaz. Dâima insanlara yardım ve hayra koşmayı prensip edinir. Çünkü kendisinin bir başıboşluk içinde olmadığını, kontrol edildiğini bilmektedir. Bu inanca sâhip olan kimse, bu dünyada zulüm ve haksızlıklar karşısında kalabilir. Böyle bir durumda, mücadele gücünü kaybetmeden çalışmasına devam eder, sabretmesini bilir. Yine şuna emindir ki, ebedî ve sonsuz hayatta mutlaka hakkını alacaktır. Kısaca bu inanç, kişiye moral ve irâde gücü verir. Böyle bir inanç, insanı her türlü israftan alıkoyar. Çünkü o kimse, hesap gününde, kendisine verilen bütün nimetlerin hesabını vermenin güçlüğünü idrak ederek, ömrünü, sıhhatini, zamanını, gençliğini iyi bir şekilde değerlendirmeye çalışır. Ahîrete inanan kimse ölüm gerçeğini düşünmekten ve hatırlamaktan da korkmaz. Aksine ölümü sık sık hatırlamak suretiyle bencil duygularını ve ihtiraslarını dizginler.

SONUÇ:

Ahret, Arapça bir kelime olup, "EHR" kökünden gelmektedir ve "son, sonra gelen, sonraki" anlamlarında kullanılmaktadır.

Kur'an terminolojisinde bazen "âhret yurdu" anlamında "ed-Dâru'l- Ahira" şeklinde geçen âhret kelimesi, Kur'an'da hem âhret yurdu için hem de âhret hayatı için kullanılır. Yani, gerek insanın ölümlümesine sarkan varoluşunun zamanı ve mekanı, gerekse ölümlümesine ait inancı ifade için "âhret" kelimesi kullanılmıştır.

Kur'an-ı Kerim, âhireti -gelecekteki ebedî hayatı- anlatırken başka kelimeler de kullanmıştır. Bunlar; "el-yevm", "es-sâ'a", "el-hâkka" "el-kâria", "el-vâkıa" gibi kelimelerdir.

Kur'an-ı Kerim'in âhret konusunu işlerken kullandığı üslûpta dikkatleri çekici bir yön bulunmaktadır. Söz konusu âhret olaylarının anlatımı sırasında diğer anlatımlardan farklı bir ifade ve anlatım biçimi kullandığı hemen göze çarpmaktadır. Çoğunlukla ilk dönemde (Mekke dönemi) gelen vahiyelere ait olan bu üslûba ait ifadeler, kısa fakat anlam bakımından yüklü ve gerilimlidir. Kur'an, muhatabını etkileyebilmek, onun dikkatini bu önemli konuya çekebilmek için yalnız ifadeler yerine sanatlı bir üslûp kullanmaktadır.

Bu âlemin ve varlıkların yok olması (kıyâmet), insanların yeniden dirilmesi (ba's), sorgulama, amellerden hesaba çekilme, haşr, şefaat, mîzan, cennet ve cehennem gibi hususlar âhret âleminin meselelerindedir. Kur'an, bu hususlar üzerinde özenle durarak, geniş açıklamalar yapmaktadır.

Ahret inancı hak dinlerin hepsinde de mevcut olan ve bütün peygamberler tarafından teyid edilmiş bir imân esasıdır. Bu inanç Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın varlığının ve birliğinin bir tamamlayıcısı olarak yer almıştır.

Ahret inancı insanlar için en büyük mutluluk kaynağıdır. Bu inanç, insanın sadece âhirette değil, dünyada da huzur kaynağı olur. Ahret inancı olan kimse, âhret hayatında, bu dünyada yaptığı işlerin karşılığını göreceğine inanır. Bu sebepten işlerini Allah'ın emirleri çerçevesinde yapar. Dâima ve her yaptığı işte Allah'ın rızasını kazanmayı düşünür. Bu da insanın hem dünyada hem de âhirette saadete ermesine vesile olur.